

VNS 2/2025 VP

SUOMEN PUNAISEN RISTIN
LAUSUNTO

Punainen Risti
Röda Korset

19.5.2025

Asia: Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Keskeiset huomiomme ovat:

- Suomen tulee puolustaa humanitaarisen avun riippumattomuutta ja tarveperustaisuutta kaikissa tilanteissa ja kohdentaa oma rahoituksensa sen mukaisesti;
- Kehityssektorin voimakkaan muutoksen keskellä Suomen tulee ohjata osaamistaan ja resurssejaan keskeisiin monenkeskeisiin ohjelmiin, alueille, jotka jäävät vaille rahoitusta, vähälle huomiolle jääneisiin kriiseihin tai järjestelmän muutoksen kestävään muokkaamiseen entistä paikallisemmaksi;
- On hyvä, että uuden tyyppistä yksityistä ja innovatiivista rahoitusta lisätään. Koko sektorin uudistaminen, tehostaminen ja paikallisesti johdetun toiminnan lisääminen on tervetullutta, mutta se tulee tehdä hallitusti ja jatkuvuudesta huolehtien;
- BKTL-tason vuosi vuodelta laskeva suunta on epäjohtonmukainen suhteessa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa asetettuihin tavoitteisiin lisätä yhteistyötä globaalin etelän maiden kanssa.

Suomen Punainen Risti on viranomaisia tukeva julkisoikeudellinen yhteisö, jonka oikeudellisesta erityisasemasta on Suomessa säädetty lailla (238/2000) sekä sen nojalla annetulla tasavallan presidentin asetuksella (827/2017). Suomen Punaisen Ristin tehtävänä on mm. avustaa maan viranomaisia normaali- ja poikkeusoloissa ihmisten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Järjestö tekee laajaa humanitaarista auttamistyötä Suomessa ja maailmalla, ja kuuluu Suomen suurimpiin humanitaarista apua antaviin ja kehitysyhteistyötä tekeviin järjestöihin.

Suomen Punainen Risti on osa kansainvälistä Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikettä, joka toimii kaikkialla maailmassa, avustaen konfliktien ja luonnonkatastrofien keskellä eläviä ihmisiä peruseriaatteidensa mukaan tasapuolisesti ja riippumattomasti.

Johtuen Suomen Punaisen Ristin laajasta työstä Suomessa, järjestöllä on kattavasti näkemyksiä julkisen talouden suunnitelman eri osuuksiin, mutta tässä lausunnossa keskitymme kehitysyhteistyörahoitukseen ja erityisesti humanitaariseen tilanteeseen.

Suomen tulee päätöksillään edistää avun riippumattomuutta ja tarveperustaisuutta

On hyvä, että suomalaisten kansalaisjärjestöjen rooli tunnistetaan ja tuki niille jätetään myös lisätoimissa leikkausten ulkopuolelle. Suomalaisten järjestöjen tuki todennetusti kohdentuu erittäin hyvin kaikkein haavoittuvimpiin yhteisöihin vähiten kehittyneissä maissa.

On myös myönteistä, että humanitaarista apua kasvatetaan 10 miljoonalla vuodesta 2026 alkaen. Koska humanitaarisen avun määrärahoja on viime vuosina kuitenkin merkittävästi vähennetty (vuoden 2024 budjetoidusta 83 miljoonasta vuodelle 2025 budjetoituun 55 miljoonaan euroon), **lisärahoitus ei paikkaa aikaisempaa leikkausta**. Koska humanitaariset tarpeet ovat joka vuosi olleet kehitysyhteistyön momentin

19.5.2025

käyttösuunnitelmaa suuremmat, rahoituksen vajetta on paikattu vuosittain myös lisätalousarvioiden avulla. Näin käy todennäköisesti myös tulevina vuosina.

Suomen tulee jatkaa riittävää humanitaarista rahoitusta ja puolustaa humanitaarisen avun riippumattomuutta ja tarveperustaisuutta kaikissa tilanteissa, erityisesti alirahoitettuihin, ja pitkittyneisiin kriiseihin vastaamiseksi. Vuoden 2025 budjetin osalta Ukrainan humanitaarisen rahoituksen osuus oli lähes neljännes Suomen humanitaarisesta rahoituksesta kokonaisuudessaan, mikä on suhteellisesti erittäin suuri osa. Nyt tehdyssä kehyspäättöksessä tätä kohdennettua apua Ukrainaan lisätään 10 miljoonalla eurolla vuodessa. Vaikka on hyvä, että yksittäiset päätökset Ukrainan tukemiseksi eivät suoraan vähennä muuta humanitaarista rahoitusta, on Ukrainalle allokoitu osuus pois määrärahakokonaisuudesta eikä sitä voi ohjata muualle, vaikka tarpeita olisi. **Ukrainan konfliktin pitkittyessä tulisi korostua entisestään pitkäkestoisen rahoituksen ohjaaminen eri sektoreille, kansalaisyhteiskunnasta siviilikriisinhallintaan sekä jälleenrakennustyön rahoittamiseen ja palauttaa humanitaarinen rahoitus aidosti tarveperustaiseksi, humanitaarisen avun periaatteiden mukaiseksi.**

Tämä tarkoittaisi Suomen humanitaarisen avun kokonaisuudessa avun kohdentamista kaikkein suurimpiin tarpeisiin riippumatta niiden maantieteellisestä, poliittisesta tai muusta painotuksesta. Humanitaariset tarpeet tulevat lähivuosina kasvamaan entisestään niin jo käynnissä olevissa kriiseissä kuin tulevien, osin ennakoimattomien kriisien myötä.

Suomen tulee kohdentaa rahoitusta toimintaan, joka vahvistaa paikallisia yhteiskuntia ja niiden kykyä varautua, ennakoida ja vähentää kriisien ja mm. sään ääri-ilmiöiden humanitaarisia seurauksia, sekä aktiivisesti **tukea sektorin muutosta tehokkaammaksi ja paikallislähtöisemmäksi** rahoituksella, vaikuttamisella ja teknisellä panostuksella.

Globaali humanitaarinen kriisi syvenee

Maailmanlaajuinen humanitaarinen tilanne on äärimmäisen vakava ja avun tarve suhteessa rahoitukseen on kestävämmällä tasolla. Vuosi 2024 oli toinen peräkkäinen vuosi, jolloin kansainvälinen humanitaarinen rahoitus väheni. Vuonna 2025 kehitys jatkuu entistä vaikeampana.

YK:n arvion mukaan 305 miljoonaa ihmistä eri puolilla maailmaa tarvitsee kiireellistä humanitaarista apua ja suojelua. Ilmastonmuutos kiihdyttää ja voimistaa luonnonilmiöistä johtuvia katastrofeja.

Kriisit ja konfliktit pitkittyvät ja monimutkaistuvat. Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden rikkomukset aiheuttavat siviiliuhreja ja ennennäkemätöntä inhimillistä kärsimystä. Humanitaarinen työ on vaarallista ja joissain tapauksissa mahdotonta. Vuosi 2024 oli pahin avustustyöntekijöiden kuolemien osalta – 325 avustustyöntekijää menetti henkensä, ja suurimman taakan kantoivat paikalliset työntekijät. Vuonna 2025 on toukokuuhun mennessä menehtynyt jo yli 100 avustustyöntekijää.

Leikkaukset vaarantavat tuen kaikkein haavoittuvimmille

Humanitaarista tilannekuvaa vasten on vaikea nähdä perusteluja sille, että, varsinaiseen kehitysyhteistyöhön koko hallituskauden ajalle jo tehtyjen yli miljardin euron leikkausten lisäksi, tehdään lisää leikkauksia. Kehyskauden lopussa (2029) kehitysmäärärahojen tason on arvioitu laskevan jopa

19.5.2025

0,32 %:n bruttokansantulosta. Tämä on alhaisempi kuin vuoden 2025 talousarvioesityksessä arvioitiin. **BKTL-tason vuosi vuodelta laskeva suunta on epä johdonmukainen suhteessa Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa asetettuihin tavoitteisiin lisätä yhteistyötä ja vuoropuhelua globaalin etelän maiden kanssa** ja edistää mm. kestäväää kehitystä, ilmastotoimia ja naisten ja tyttöjen asemaa. Suomen mahdollisuudet tukea kaikkein haavoittuvimpien yhteiskuntien varautumista kasvaviin humanitaarisiin tarpeisiin ja edistää yhteiskuntien vakautta ovat aiempaa suppeammat.

Suomi on mukana laajemmassa kehityskulussa, jossa varsinaista kehitysyhteistyörahoitusta vähennetään systemaattisesti ja poikkeuksellisen paljon. Yhdysvaltain hallinnon kehitysyhteistyötoiminnan lähes täydellinen alasajo sekä usean muun merkittävän kehitysyhteistyörahoittajan leikkaukset ovat jo nyt aiheuttaneet laajoja vaikutuksia ihmisten henkeen, terveyteen ja elämään. Leikkaukset ajavat hallitsemattomasti alas useita pitkään jatkuneita ohjelmia liittyen mm. globaaliin terveyteen, rokotuksiin tai esimerkiksi järjestelmiin, jotka ovat tuottaneet dataa koko humanitaariselle sektorille avustustoiminnan tueksi.

Samaan aikaan kun kehitysyhteistyövaroista leikataan, monet maat, Suomi mukaan lukien, nostavat puolustus- ja turvallisuusmenojaan. Kehitysrahoituksella on kuitenkin merkittävä rooli globaalina vakauttajana ja rauhan edistäjänä. Maailman humanitaarinen tilanne, päällekkäiset kriisit sekä kehityksen ja talouden haasteet edellyttävät pitkäjänteistä ja johdonmukaista työtä ja rahoitusta.

Rahoitusta uudistettava hallitusti ja strategisesti

On hyvä, että uuden tyyppistä, myös yksityistä, rahoitusta lisätään. **Sektorin uudistaminen, tehostaminen ja paikallisesti johdetun toiminnan lisääminen on tervetullutta. Tällä hetkellä se tehdään kuitenkin hallitsemattomalla tavalla, joka haittaa työn jatkuvuutta.**

Tällaisessa tilanteessa Suomen kannattaisi käyttää varojaan, osaamistaan ja yhteyksiään viisaasti. Suomi ei voi täyttää globaalia rahoitusvajetta, mutta se voi ohjata omaa osuuttaan keskeisiin monenkeskisiin ohjelmiin, alueille, jotka jäävät vaille rahoitusta, unohdettuihin kriiseihin tai järjestelmän muutoksen kestäväään muokkaamiseen. Suomella on ollut kokoaan isompi rooli tärkeänä monenkeskisenä ja humanitaarisena rahoittajana ja sen myötä humanitaaristen toimijoiden ja YK-järjestöjen rahastojen päättävissä elimissä. Monenkeskisen rahoituksen jatkuva vähentäminen ei ole linjassa Suomen ulkopoliittisen linjan tavoitteiden tukea kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää tai olla kokoaan suurempi ulkopoliittinen toimija, kanssa.

Eero Rämö
pääsihteeri